Odrodzenie
ПОЛЬСЬКЕ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ ТОВАРИСТВО
POLSKIE KULTURALNO-OŚWIATOWE TOWARZYSTWO
www.polonia.org.ua

Zadanie realizowane w ramach zlecenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej

Реалізація проекту здійснюється за підтримки Міністерства закордонних справ Польської Республіки

2012 рік: толерантність і міжкультурний діалог

Фрагмент інтерв'ю з головою Польського культурно-освітнього товариства «Відродження», деканом польсько-українського відділення Бердянського університету менеджменту і бізнесу, доцентом **Лєхом Сухомлиновим**, яке провела **Гелена Красовська**, доктор гуманітарних наук (Інститут славістики Польської академії наук, Варшава).

- Пане голово, закінчується 2012 рік. Які важливі події відбулись у житті польської громади Бердянська?

- Не можу сказати, що це був якийсь надзвичайний рік. Рутинна праця: організація занять з вивчення мови у Польському домі й у рамках роботи Центру польської мови та культури Бердянського університету менеджменту і бізнесу, опіка над дітьми польського походження (і не тільки) з місцевої школи-інтернату, підтримка діяльності кабінету безкоштовної медичної допомоги при римсько-католицькій парафії, підтримка найбільш нужденних поляків міста – усе те, що ми робимо протягом багатьох років.

- А чим запам'ятається 2012 рік?

- Передовсім можу похвалитися тим, що нам удалося видати III і IV томи наукових праць, присвячених проблемам культурних пограничь. Редакцію цих збірників з 2006 року здійснюють саме науковці-поляки Бердянська.

Метою видання міжнародного інтердисциплінарного збірника наукових статей «Феномен культурних пограничь: сучасні тенденції» є аналіз явища багатокультурності певних територій та з'ясування механізмів функціонування культурних пограничь, які розглядаються через призму сучасних історичних та сус-пільно-політичних подій, що призводять до появи якісно нових багатонаціональних регіонів як невід'ємної ознаки глобалізованого світу. Також увага приділяється обговоренню різних рівнів міжкультурної взаємодії: зіткнення – конфлікт – стикання – сусідство – контакт культур, особливо на українсько-польському етнічному пограниччі, на так званих Кресах.

Тішить той факт, що усі видатки, пов'язані з виданням збірників, узяла на себе Державна вища професійна школа у польському місті Піла. Ректорат цього вишу зацікавився та підтримав ініціативи нашого Польського товариства й декларує свою підтримку в майбутньому. Ми вже почали збирати статті на наступний V том «Феномен культурних пограничь: сучасні тенденції».

Також не можу не згадати про українсько-польський науковий семінар, присвячений проблемам міжкультурної комунікації й етнолінгвістиці, що відбувся у вересні, про Дні польської культури, про виставку, що відбулася під егідою Генерального консульства Польщі у Харкові, у якій були представлені долі польських дослідників Сибіру, про концерт польської класичної музики. Крім цього, члени товариства дбають про збереження й унаочнення решток польської культури нашого регіону. Рік тому відбулося відкриття пам'ятної дошки з нагоди 120-ї річниці народження Людвіга Годлевського, талановитого художника та відомого лікаря-офтальмолога, а в цьому завдяки фінансовій підтримці Міністерства закордонних справ Польщі та Товариства «Wspolnota Polska» встановили новий гранітовий пам'ятник на могилі видатного поляка-бердянця.

- Чи, крім Людвіга Годлевського, у Приазов'ї були ще відомі поляки?

- У Бердянську у 1878 році народилася видатна польська піаністка Марія Тужанська, яка закінчила Музичну консерваторію у Відні. Народжена у Бердянську полька гастролювала по всій Європі та здобула світове визнання. Також відомо, що у 1899 році М. Тужанська оселилась у польському місті Ярославь, де у 1903 році заснувала музичну школу ім. Фридерика Шопена й курувала нею до початку II світової війни. За свою гуманітарну діяльність і допомогу нужденним під час I світової війни Марія Тужанська була нагороджена польським державним орденом – золотим хрестом за заслуги. Протягом 1919 – 1939 та 1944 – 1957 років була депутатом Ради міста Ярослав. Отже, у наступному році плануємо організувати низку заходів з нагоди 135-ї річниці з дня народження польської піаністки.

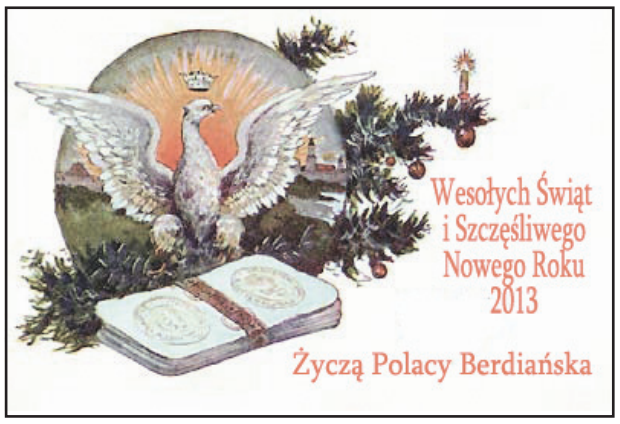

З нашим містом також пов'язана постать Чеслава Вдовішевського, польського художника, який репрезентує традиціоналістичну школу образотворчого мистецтва 30-х і повоєнних років XX ст. Майбутній митець народився в 1904 у Росії, але мистецтву живопису почав навчатись у 1915 році саме у Бердянську. Пізніше удосконалював здібності у Школі мистецтв у Варшаві під керівництвом Тадеуша Прушковського та Владислава Скочиляса. Його полотна на історичну тематику дуже подібні своєю технікою до картин Яна Матека.

- У цьому році Ви отримали медаль «За вагомий внесок у розвиток міста Бердянська». Як Ви це прокоментуєте?

- На мою думку, це нагорода для всієї польської громади міста та членів Польського культурно-освітнього товариства «Відродження», яке я репрезентую. Нарешті місцева влада та пересічні мешканці Бердянська починають розуміти, що Приазов'я є багатонаціональним регіоном, що, окрім українців і росіян, тут пліч-о-пліч живуть греки, болгари, німці, євреї, караїми й багато інших національностей. Проте на тлі такої різнобарвної етнокультурної мозаїки важко було не зауважити багаторічну діяльність поляків Бердянська, які завжди були органічною складовою нашого регіону. Зазначу, що польська спільнота міста завдяки підтримці з боку Сенату та Міністерства закордонних справ Польщі є більш-менш самодостатньою та незалежною. Ми не очікуємо допомоги від української влади, маємо власне бачення історії, сьогодення та майбутнього. Протягом майже двадцяти років існування товариства «Відродження» ми опрацювали стратегію польського національного відродження, а отже, не потребуємо жодних вказівок із зовні. Культивуючи принципи громадянського суспільства та спираючись на демократичні цінності європейської родини народів, поляки Бердянська намагаються бути прикладом добросусідських стосунків, пропагуючи міжетнічну толерантність і міжкультурний діалог.

- Дякую та бажаю всім полякам в Україні витримки та плідної роботи на ниві національного відродження.

Rok 2012: tolerancja i dialog międzykulturowy

Fragment rozmowy z prezesem Polskiego Kulturalno-Oświatowego Towarzystwa „Odrodzenie" w Berdiańsku doc. drem Lechem Suchomłynowem (wywiad przeprowadziła dr Helena Krasowska, Instytut Slawistyki PAN, Warszawa).

Panie Prezesie, kończy się rok 2012. Co najważniejszego wydarzyło się w ostatnim czasie w życiu Polaków Berdiańska?

- Nie mogę powiedzieć, że był to rok jakiś nadzwyczajny. Rutynowa praca: organizacja zajęć w Domu Polskim i w ramach Centrum Języka i Kultury Polskiej w Uniwersytecie Zarządzania i Biznesu, opieka nad dziećmi polskiego pochodzenia (i nie tylko) z miejscowego sierocińca, wspieranie działalności gabinetu pomocy lekarskiej przy parafii, udzielanie pomocy najbiedniejszym członkom naszej organizacji - to wszystko, co robimy już od wielu lat.

A czym zapamięta się rok 2012?

- Przede wszystkim mogę pochwalić się tym, że udało nam się wydać III i IV tomy zbiorów prac naukowych o problemach pogranicz kulturowych, które ukazują się od roku 2008 pod egidą Polskiego Kulturalno-Oświatowego Towarzystwa „Odrodzenie" w Berdiańsku. Obecnie pograniczność jawi się niemalże jako swoisty system światopoglądowy, filozofia egzystencjalna zmienna w czasie i przestrzeni, oraz uwarunkowana czynnikami geopolitycznymi i socjalnymi. Szczególnie ważna jest dla nas tematyka Kresów. Kultura i tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego, historia współistnienia i współdziałania dwóch i więcej narodów na jednym terytorium, wreszcie świadomość zbiorowa i wspólne wartości są tematem bardzo delikatnym. Nie możemy sobie pozwolić w tej sprawie na kategoryczne i jednoznaczne twierdzenia. Nie zawsze podział na białe i czarne jest dobry, albowiem pojęcia o których mówimy są względne i często zależą od punktu odniesienia. Nasze wspólne kresowe dziedzictwo kulturowe jest wartością samo w sobie i wywarło istotny wpływ na tożsamość Polaków i Ukraińców. Niestety nasza wspólna historia jest poznaczona piętnem sprzeczności i bratobójczych walk. Niemniej jednak wiek XXI daje nam szansę na nowe, pozbawione stereotypów i uprzedzeń, odczytanie dziejów sąsiedztwa dwóch i więcej narodów.

Wszystkie wydatki związane z wydaniem wspomnianych tomów pokryła Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Pile, władze której zainteresowały się inicjatywą Polaków Berdiańska i nawet deklarują dalszą współpracę. Obecnie zbieramy materiały na kolejny V tom "Fenomen pogranicz kulturowych: współczesne tendencje".

Także chciałbym wspomnieć o przeprowadzonym we wrześniu Ukraińsko-Polskim Panelu, poświęconym zagadnieniom wielokulturowości, o Dniach Kultury Polskiej, o zorganizowanej wspólnie z Konsulatem RP w Charkowie wystawie o polskich badaczach Syberii, o wspaniałym koncercie polskiej muzyki klasycznej. Pomimo to, dbamy o dokumentowanie śladów kultury polskiej w naszym mieście. Rok temu została zawieszona tablica pamiątkowa z okazji 120. rocznicy z dnia urodzin Ludwika Godlewskiego, miejscowego Polaka, wybitnego malarza i znanego lekarza-oftolmologa, a w tym – postawiliśmy nowy granitowy nagrobek na miejscu jego pochowku.

Czy oprócz Ludwika Godlewskiego byli inni znani Polacy nad morzem Azowskim?

- W Berdiańsku w roku 1878 urodziła się Maria Turzańska, znana pianistka, która ukończyła Konserwatorium Muzyczne w Wiedniu, a następnie koncertowała po całej Europie. Wiemy, że od roku 1899 zamieszkała w Jarosławiu, a w 1903 – założyła jarosławską Szkołę Muzyczną im. Fryderyka Chopina, którą prowadziła do wybuchu II wojny światowej. Za ofiarność i odwagę w niesieniu pomocy rannym żołnierzom podczas I wojny światowej została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi. W latach 1919–1939 i 1944–1957 była radną Rady Miasta Jarosławia.

Z Berdiańskiem jest związana postać Czesława Wdowiszewskiego, polskiego malarza, reprezentującym nurt tradycjonalistyczny w sztuce lat 1930 i w okresie powojennym. Przyszły malarz urodził się w Rosji, w roku 1904, ale naukę malarstwa rozpoczął w roku 1915 w Berdiańsku. Studiowa łwlatach 1923-1927 w warszawskiej Szkole Sztuk Pieknych u Tadeusza Pruszkowskiego i Władysława Skoczylasa. Malował sceny historyczne, wzorując się na Janie Matejce, obrazy o tematyce rodzajowej, ze współczesności, typy charakterystyczne, reprezentacyjne portrety wyraziste w rysunku i plamie barwnej.

W tym roku pan Prezes został wyróżniony przez mera Berdiańska, Pan był odznaczony medalem „Za wkład w sprawę rozwoju miasta". Poproszę o skomentowanie.

- Uważam, że jest to wyróżnienie dla całej polskiej społeczności Berdiańska i wszystkich członków Polskiego Towarzystwa „Odrodzenie", których reprezentuję. Powoli władze i ludność miejscowa zaczynają rozumieć, że region jest wielokulturowy i wielowyznaniowy, że obok Ukraińców i Rosjan są także Grecy, Bułagarzy, Niemcy, Żydzi, Karaimowie, Azerowie i wielu innych narodowości. Wśród tej mozaiki kulturowej trudno było nie zauważyć czy po prostu przymykać oczy na wieloletnią działalność Polaków, którzy dzięki opiece ze strony Macierzy są mniej-więcej samowystarczalni i niezależni. Nie czekamy na pomoc władz ukraińskich, mamy własną wizję naszej przyszłości i nie potrzebujemy żadnych wskazówek. Jednoznacznie popieramy europejski wybór większości obywateli Ukrainy i dbamy o demokratyzację kraju, w którym obecnie mieszkamy. Próbujemy kultywować tolerancję wobec Innych i być przykładem dobrosąsiedztwa i dialogu międzykulturowego.

Dziękuję i życzę Panu i Polakom w Berdiańsku wytrwałości i sukcesów w sprawie krzewienia polskości na Ukrainie.